

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat de Ciències de la Terra

Sae

Servei d'atenció a l'Estudiant
Universitat de Barcelona
www.ub.edu/sae

L'erupció volcànica de Cumbre Vieja (La Palma)

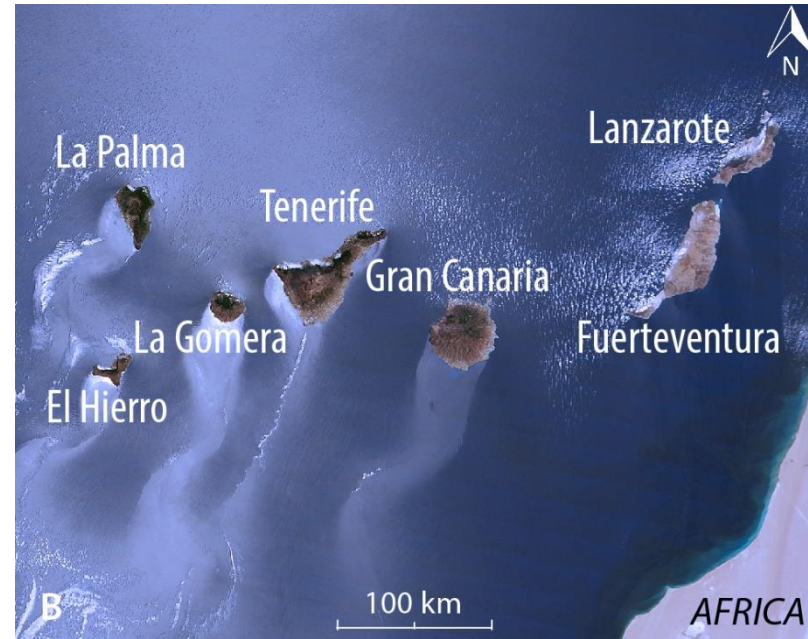
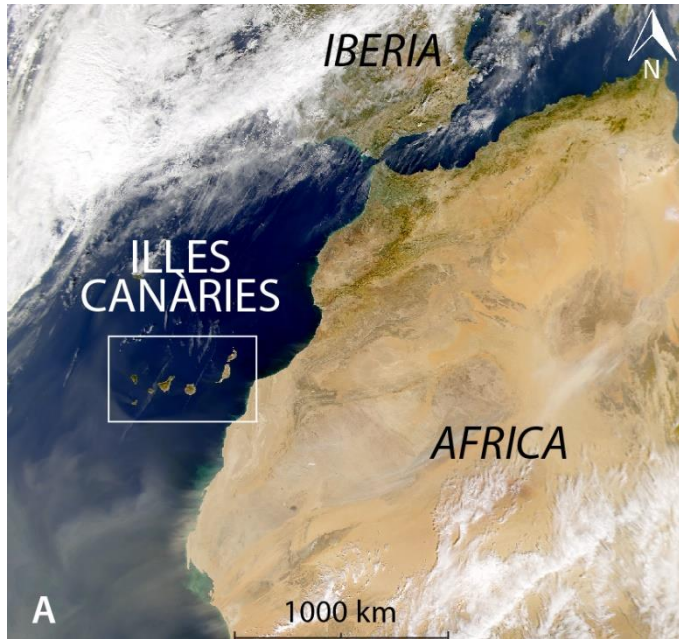
Divulgació
UB

La Facultat de Ciències de la Terra va a les escoles

<https://www.ub.edu/futurs/activitats/la-facultat-de-ciencies-de-la-terra-va-les-escoles>

Autoria de la presentació: Meritxell Aulinas Juncà

La Palma (Illes Canàries): “La isla bonita”

La Palma ocupa una àrea de 706 km² i és la segona illa amb més alçada de l'arxipèlag Canari (2430 m s.n.m.)

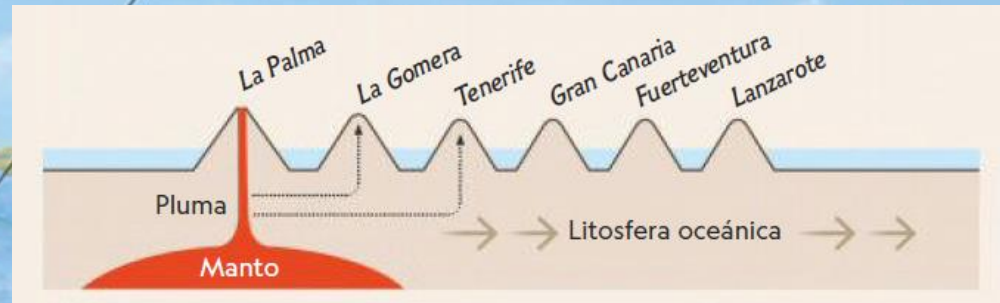
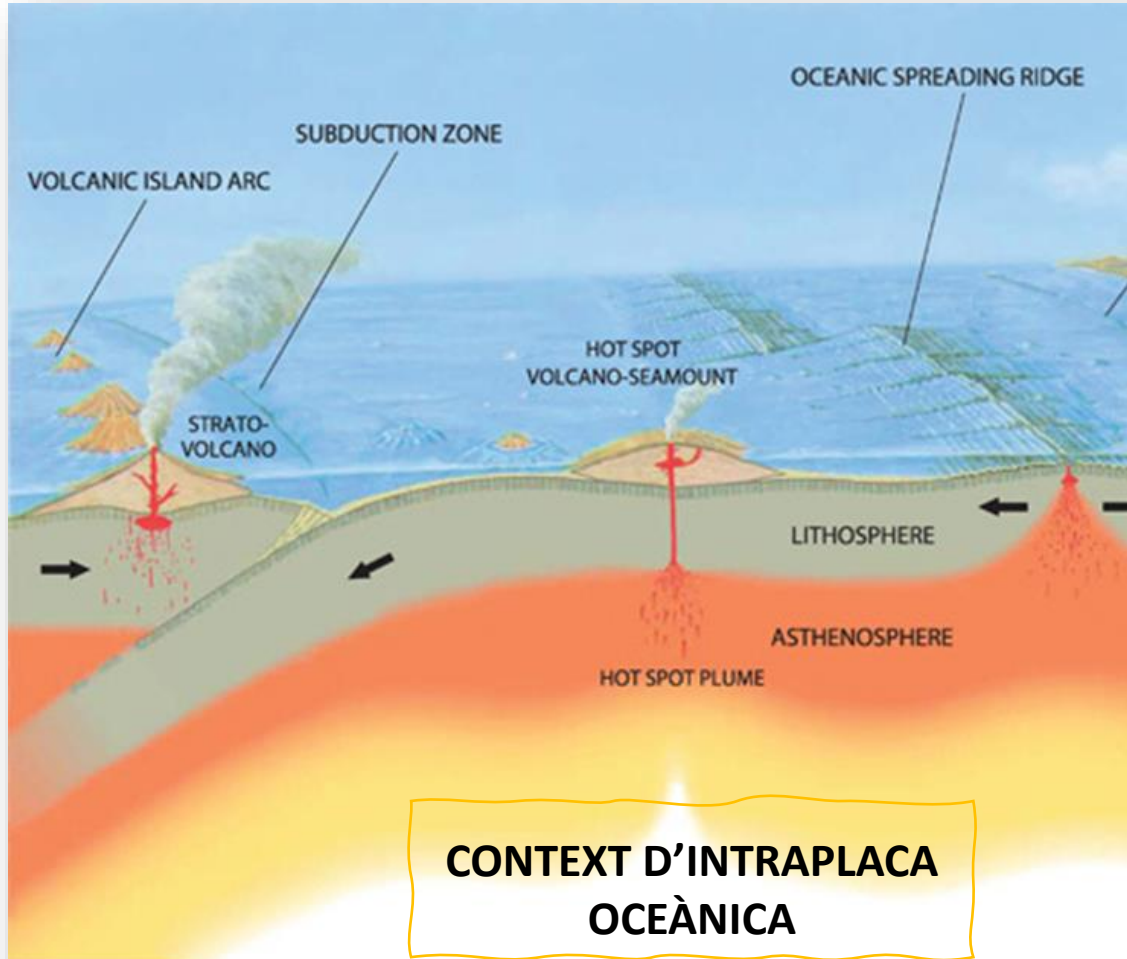
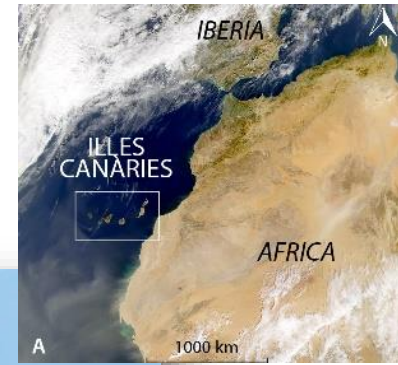

És l'illa amb més erupcions històriques (8 en els últims 500 anys)

Font figures: Carracedo i Troll (2016).

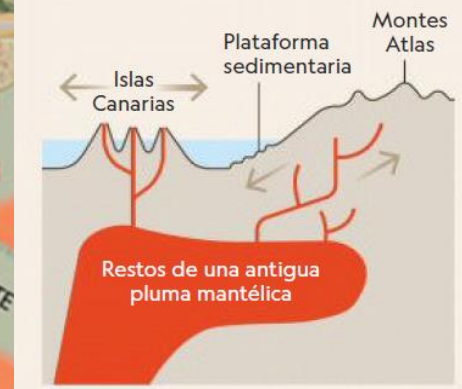
La Palma (Illes Canàries): “La isla bonita”

Context geodinàmic de les Illes Canàries

Hipòtesis plomall mantèl·lic o punt calent (hotspot)

Hipòtesis mixta: plomall mantèl·lic + tectònica

CONTEXT D'INTRAPLACA OCEÀNICA

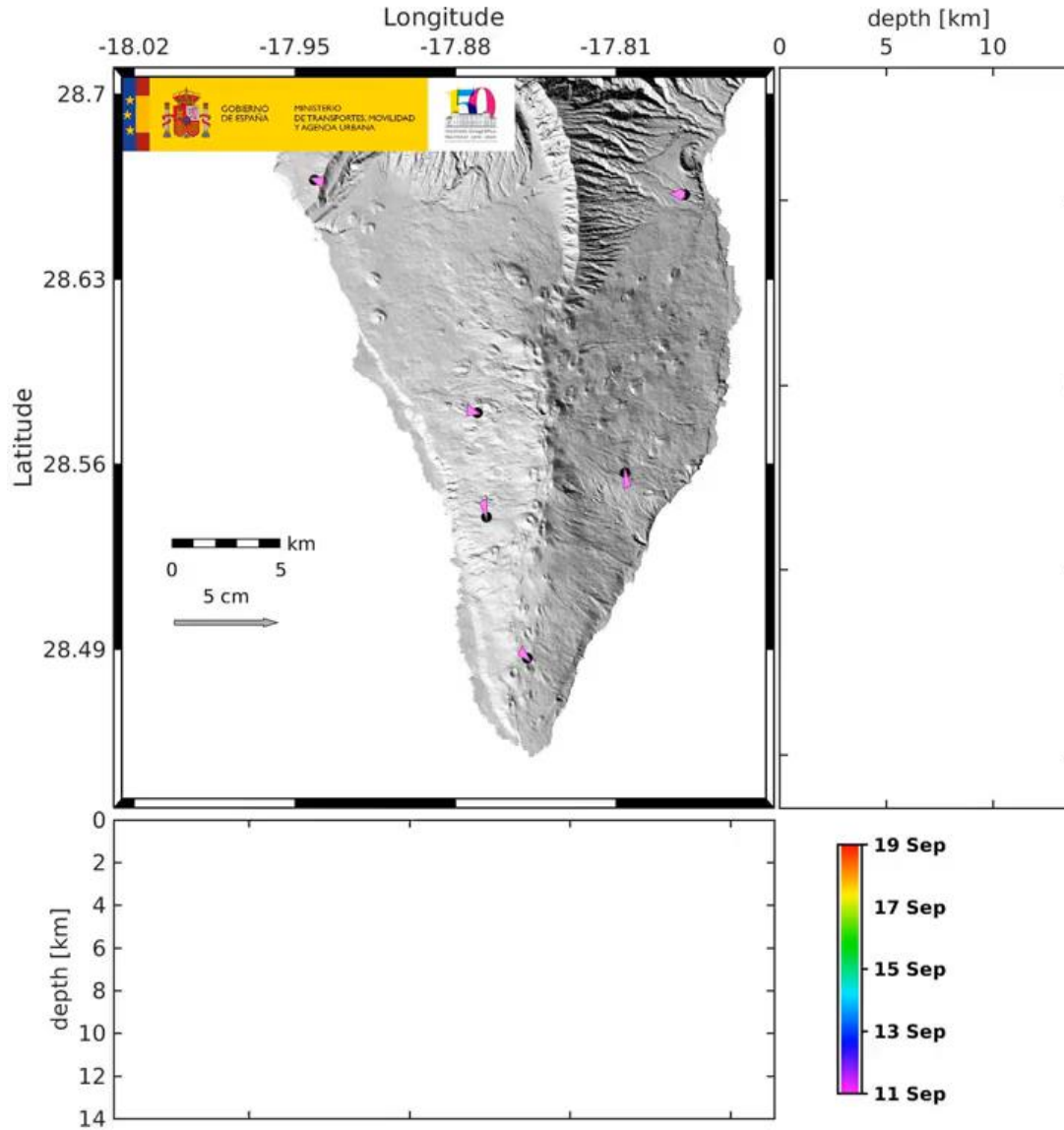
Font: National Geographic

Hi ha debat científic sobre l'origen de les Canàries!

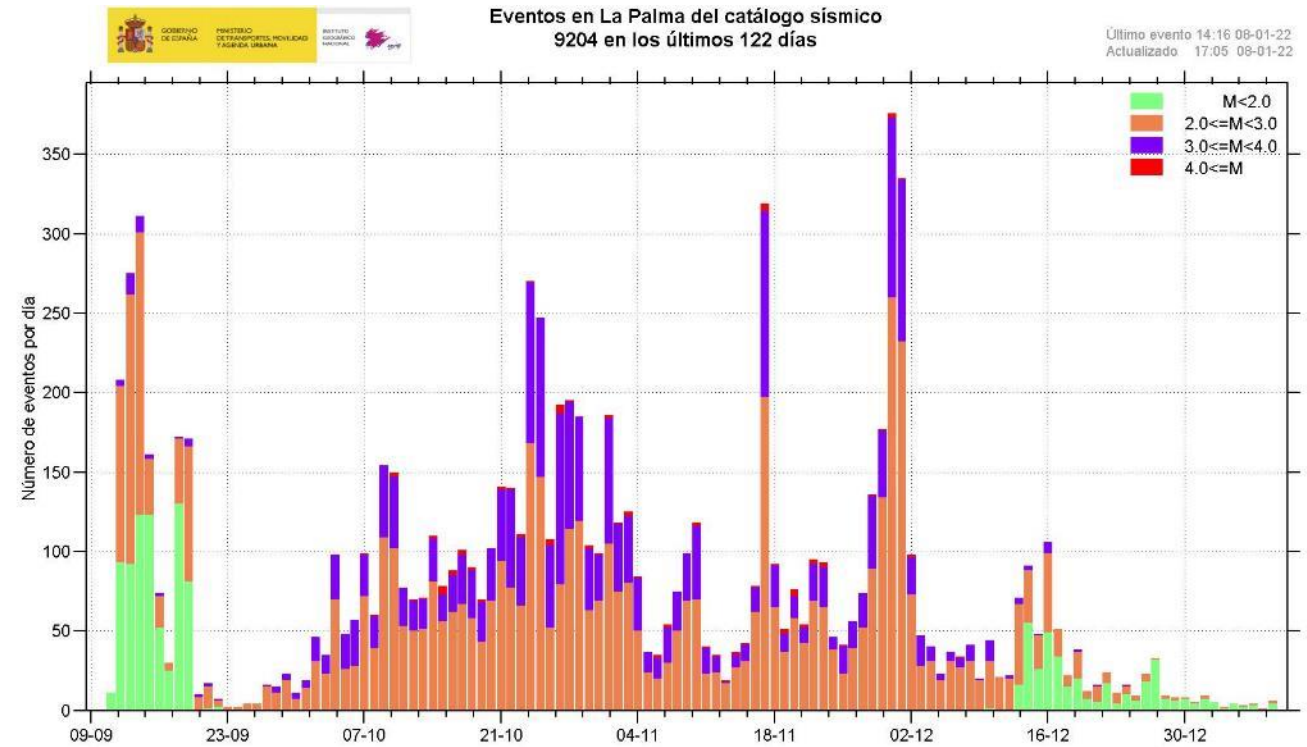
José F. Vigil

11-19 de setembre de 2021: Senyals d'una erupció imminent

Tiempo: 11 Sep 13:00 (3 evs)

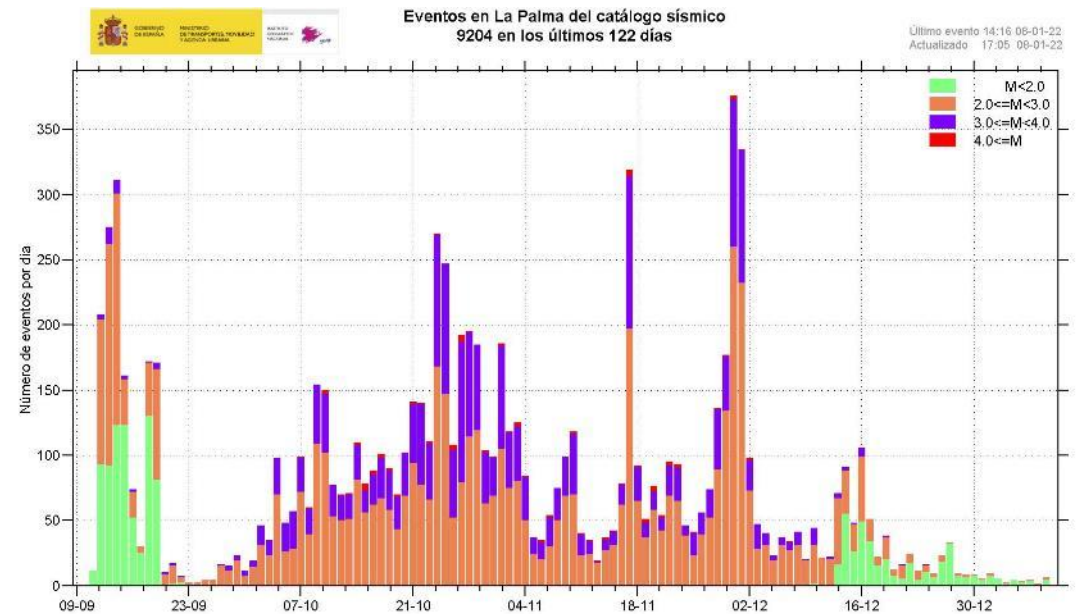
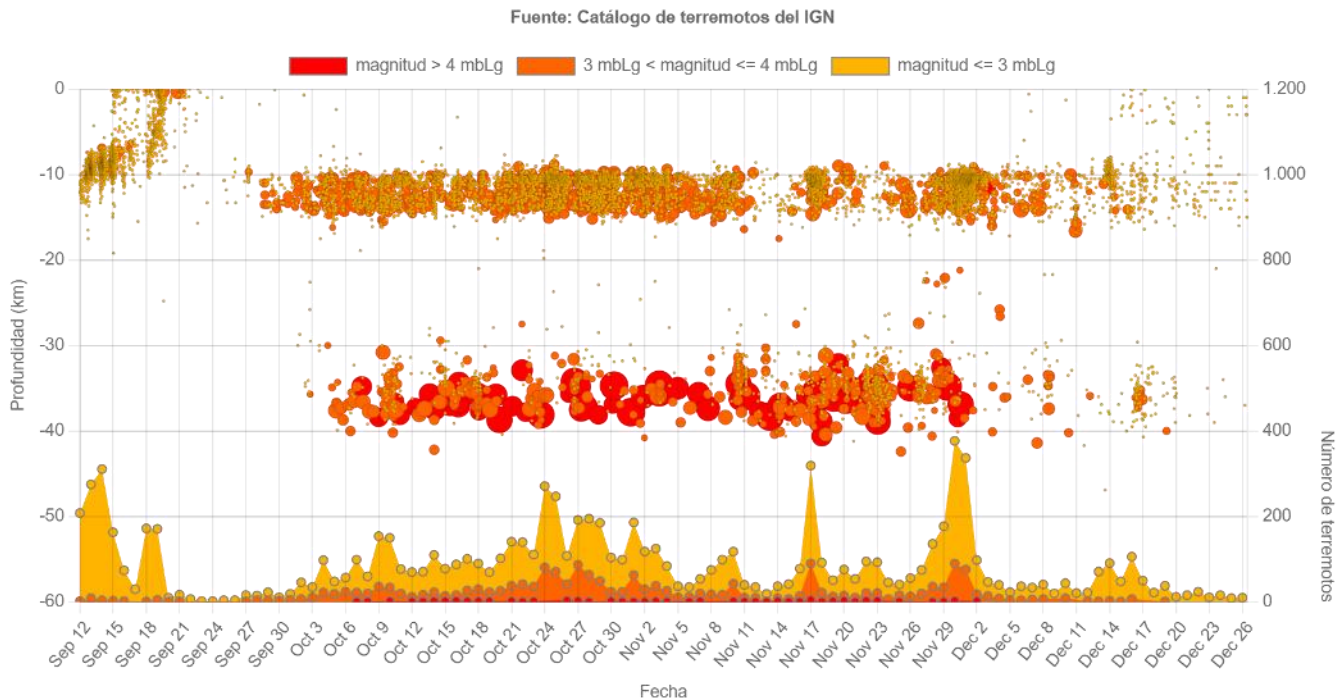
✓ SISMICITAT (Més de 9000 terratrèmols des de l'11 de setembre i fins al final de l'erupció)

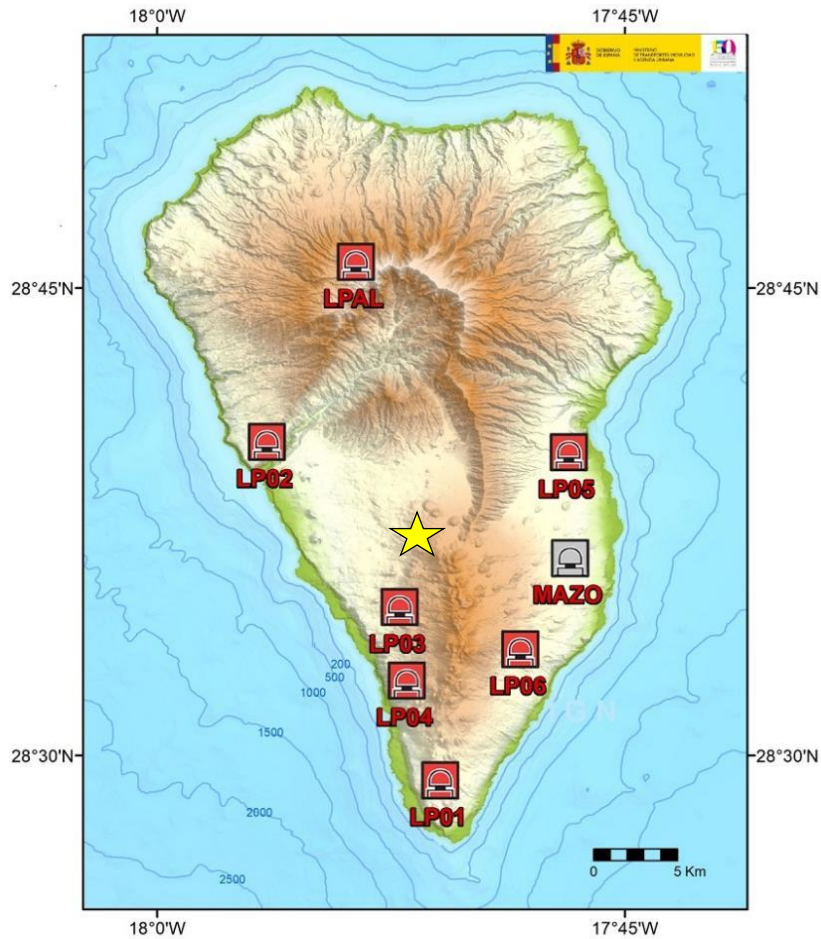
Font figures: Instituto Geográfico Nacional (IGN)

11-19 de setembre de 2021: Senyals d'una erupció imminent

- ✓ S'ha arribat a una **magnitud** màxima de 5,1 mbLg a 36 km de profunditat.
- ✓ *La magnitud es refereix a l'energia alliberada en un terratrèmol.*
- ✓ La **intensitat** sísmica màxima **ha estat de IV-V**. *Aquest valor reflecteix els efectes que ha tingut un sisme sobre la superfície de la Terra, en els humans i en les edificacions.*
- ✓ **Profunditats dels sismes:** Els sismes s'han enregistrat principalment a profunditats de 30-40 km i entre 10 i 15 km.

11-19 de setembre de 2021: Senyals d'una erupció imminent

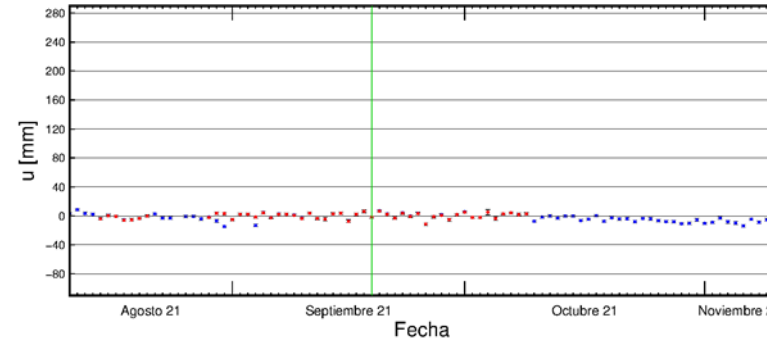

✓ DEFORMACIÓ DEL TERRENY

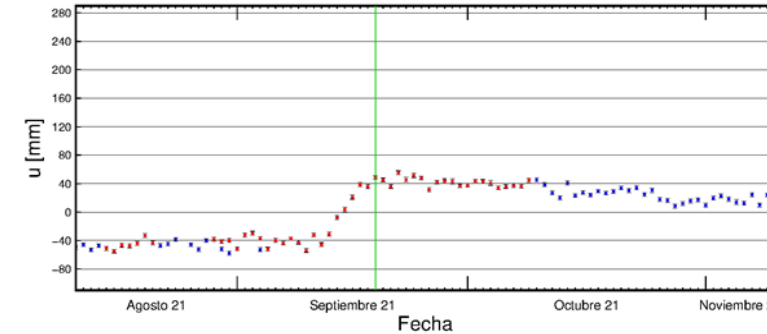

<https://elpais.com/ciencia/2021-11-06/el-volcan-al-desnudo-como-interpretar-las-senales-de-la-erupcion-de-la-palma.html>

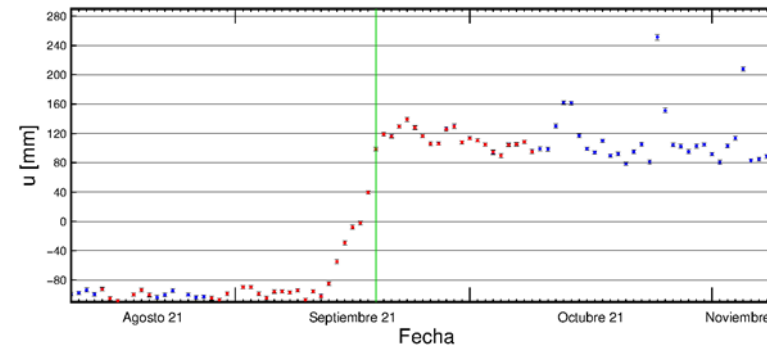
Estació LPAL
16 km de distància

Estació LP04
8 km de distància

Estació LP03
4 km de distància

Font: IGN. <https://www.ign.es/web/vlc-serie-palma>

Per mesurar la deformació del terreny s'utilitzen entre d'altres, GPS i dades de satèl·lit.

La deformació màxima enregistrada al llarg de l'erupció ha estat de 33 cm (el dia 24/10/21 a l'estació LP03).

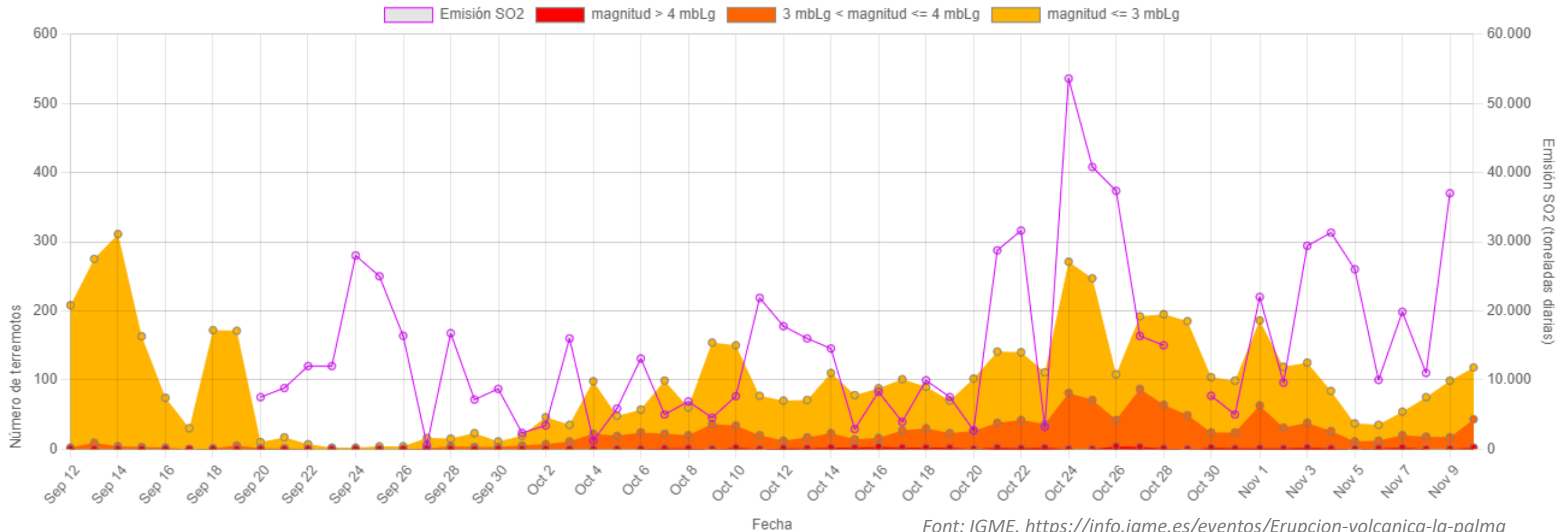
11-19 de setembre de 2021: Senyals d'una erupció imminent

✓ Gasos d'origen magmàtic

! Gasos que s'emeten: H₂O, CO₂, SO₂ i en menor mesura H₂S, HCl, HF, He entre d'altres.

Terremotos y emisión de dióxido de azufre (SO2) asociado al penacho volcánico

Fuente: PEVOLCA y catálogo de terremotos del IGN

Font: IGME. <https://info.igme.es/eventos/Erupcion-volcanica-la-palma>

19 de setembre de 2021: Comença l'erupció!

Borja Suárez (REUTERS)

21 de setembre de 2021

ERUPCIÓ FISURAL

Mecanisme eruptiu ESTROMBOLIÀ

! Emissió de laves i piroclastos (i gasos)

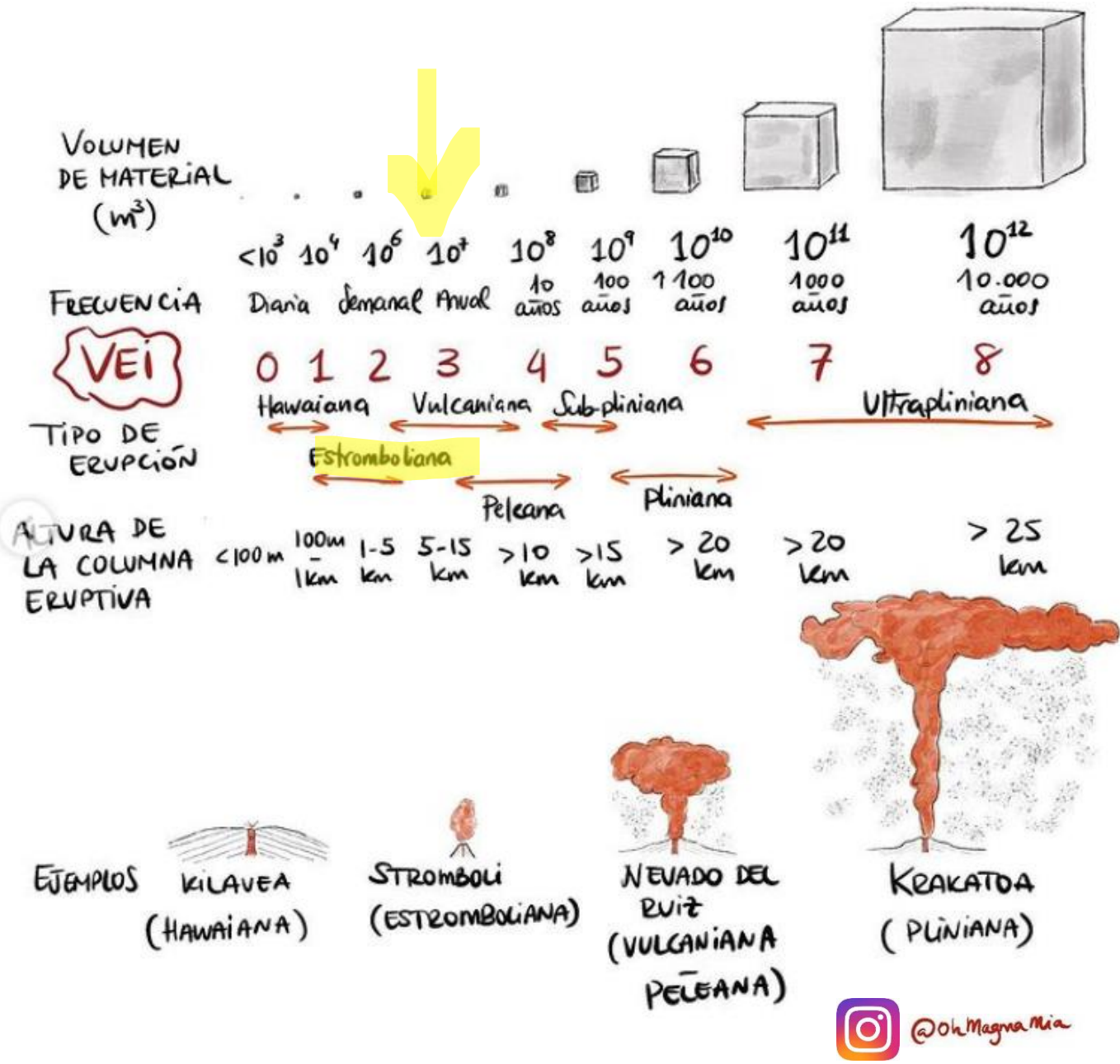

Diverses boques eruptives

Abián San Gil (@abiansangil)

Font: Modificat de Carracedo i Troll (2016).

COM MESUREM LA MIDA DE LES ERUPCIONES?

- ✓ Índex d'explosivitat de 0 a 8
- ✓ Cada número és un increment d'un ordre de magnitud (factor 10).
- ✓ Diversos criteris per assignar índex

Des del seu inici, l'erupció ha tingut diferents fases eruptives

Fase estromboliana

Fase hawaiiiana

Actuen simultàniament

Una **fase eruptiva** pot durar unes quantes hores o dies i es correspon a un conjunt de pulsacions del mateix estil eruptiu.

Una **pulsació eruptiva** pot durar des d'uns segons a uns quants minuts i consisteix en una explosió que genera una columna amb material piroclàstic o que dona lloc a colades de lava.

Pulsacions freatomagnàmiques

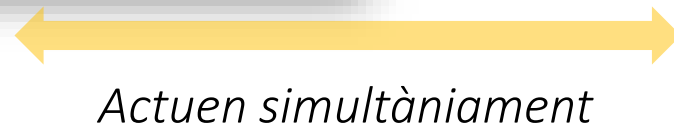
Des del seu inici, l'erupció està tenint diferents fases eruptives

Fase estromboliana

Fase hawaiiiana

Imatges: Meritxell Aulinas

Gisbert

Els piroclastos

Els piroclastos són roques resultat de la fragmentació del magma quan és emès de forma explosiva.

Caiguda de piroclastos

64 mm

2 mm

Blocs (bombes)

Lapil·lis (gredes)

Cendres

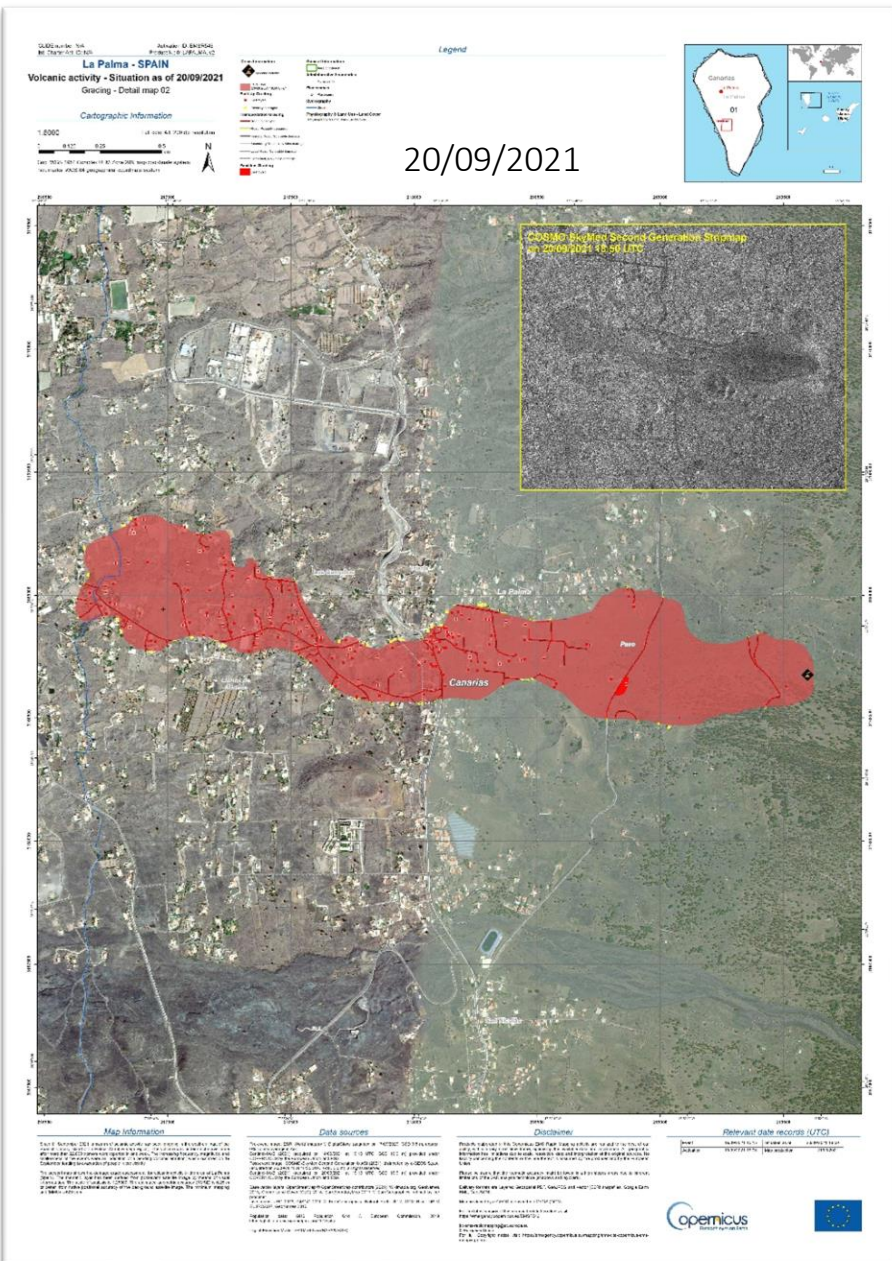

Les laves

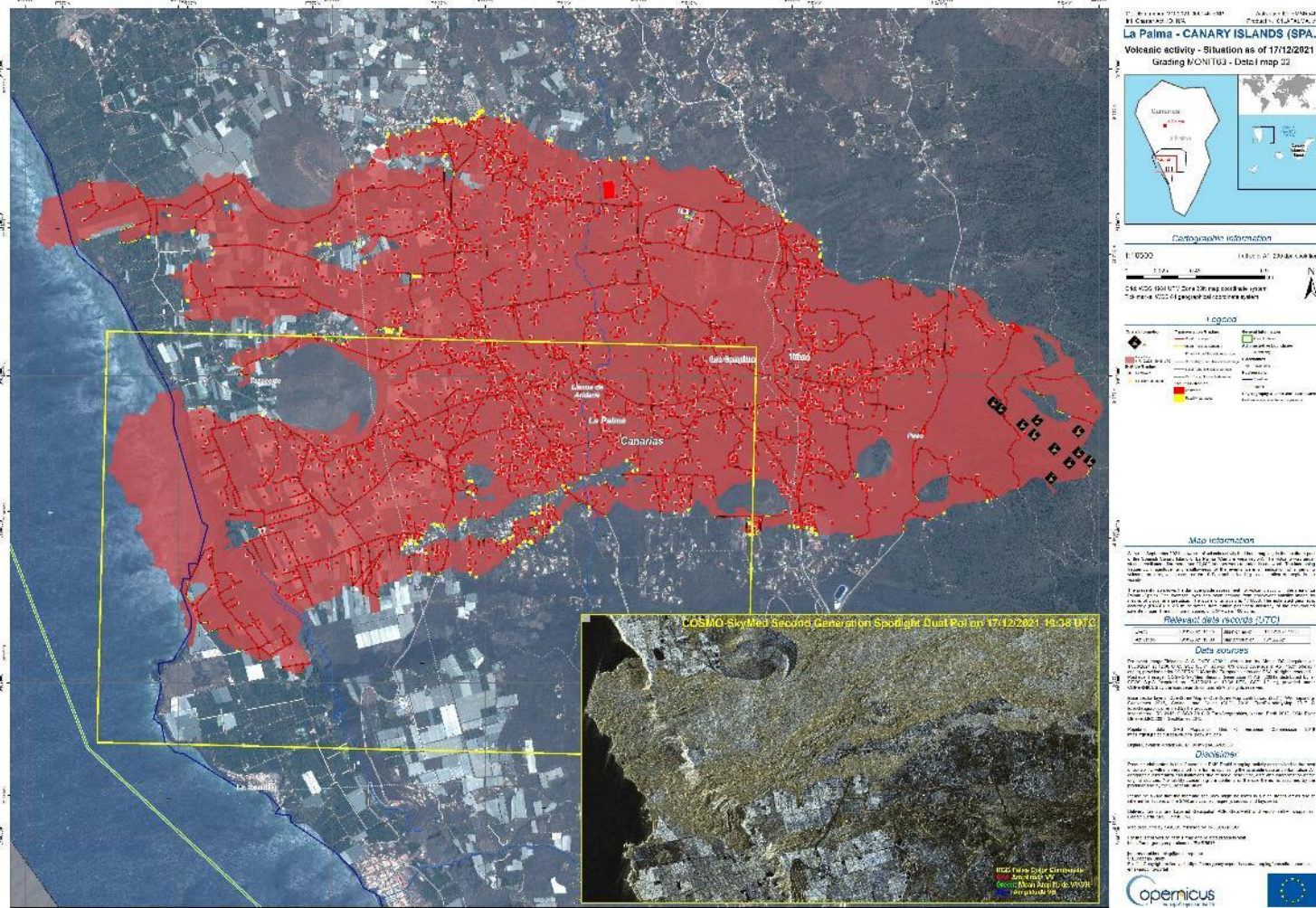
Les laves ocupen una àrea de més de 1200 ha i una amplada entre colades d'uns 3400 m.

20/09/2021

18/12/2021

<https://igme.maps.arcgis.com/apps/instant/slider/index.html?appid=b5f2142443e84e94937dcffefcbce446>

Font maps: COPERNICUS. <https://emergency.copernicus.eu/mapping/list-of-components/EMSR546>

Meritxell Aulinas

Instituto Español de Oceanografía (IEO)

Arribada de la lava al mar i formació del delta de lava (28-29/9)

Les laves “aa”

! L'acumulació de colades de lava ha generat gruixos de fins a 70 metres!

Les laves són rugoses amb una superfície irregular (malpaís), amb blocs decimètrics a mètrics, de formes irregular i vores afilades. Solen ser de composició basàltica.

Evolució del delta 3/10

Guillem Gisbert

L'altra cara de l'erupció... la crisi volcànica

>7000
persones
evacuades

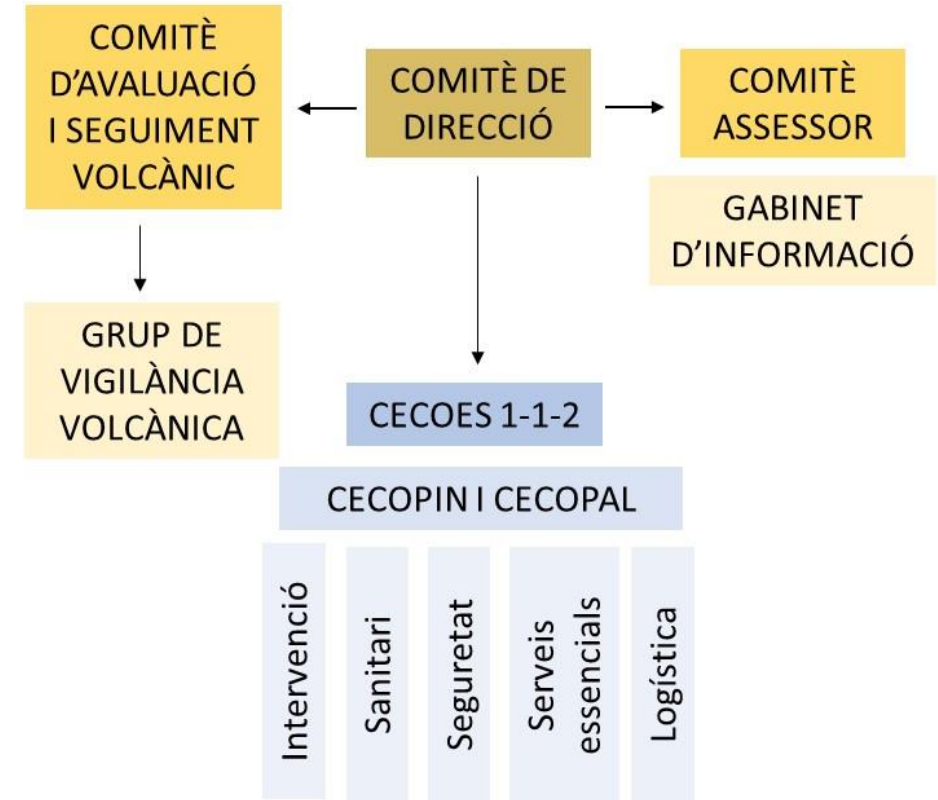
>3500
persones
confinades

>1200 ha
de cultius
afectats

>3000
construccions
destruïdes

Gestió de la crisi volcànica

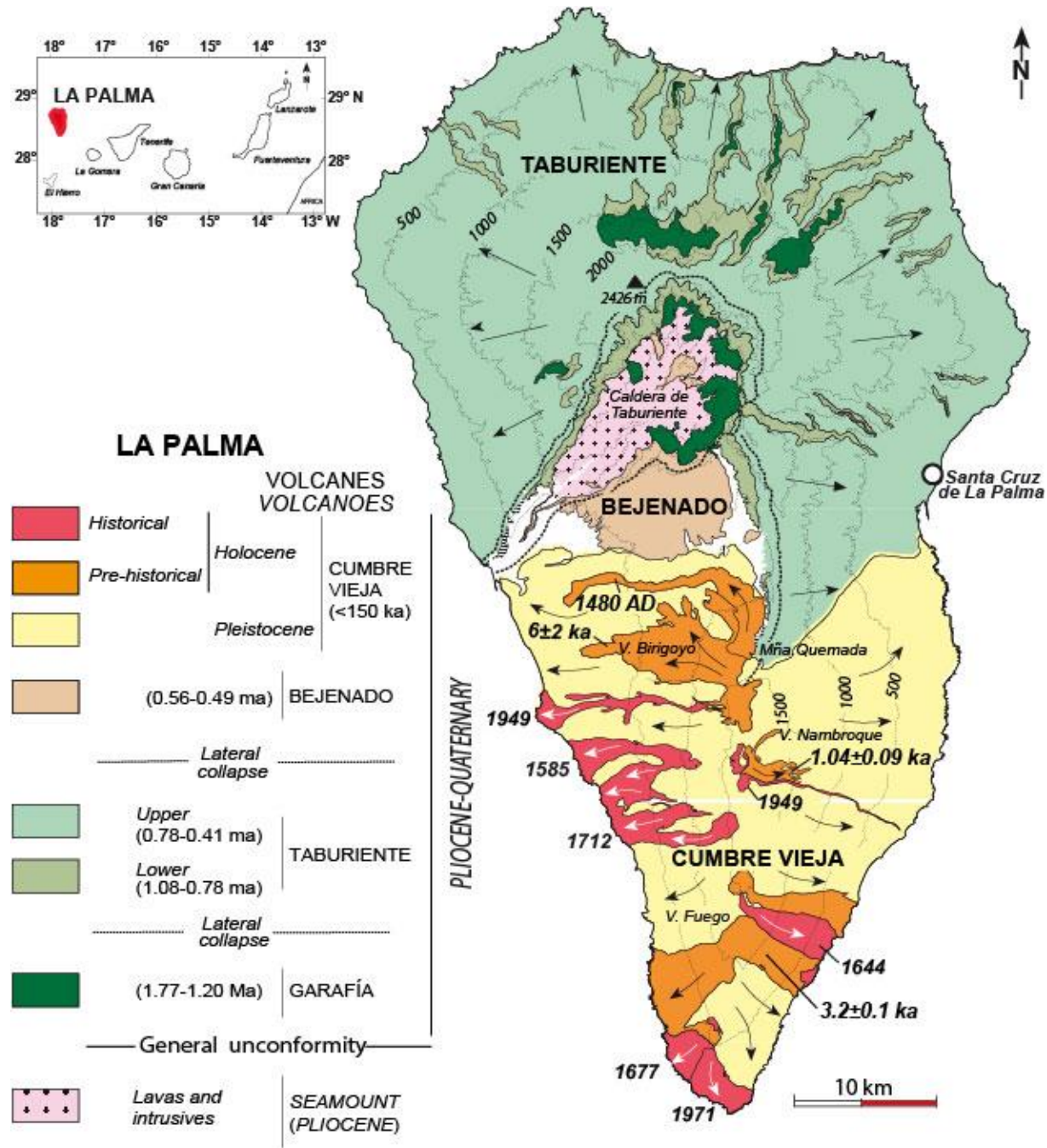
Plan de Emergencias Volcánicas de Canarias (PEVOLCA)

Imatges: Meritxell Aulinas i Guillem Gisbert

Per què una erupció a Cumbre Vieja?

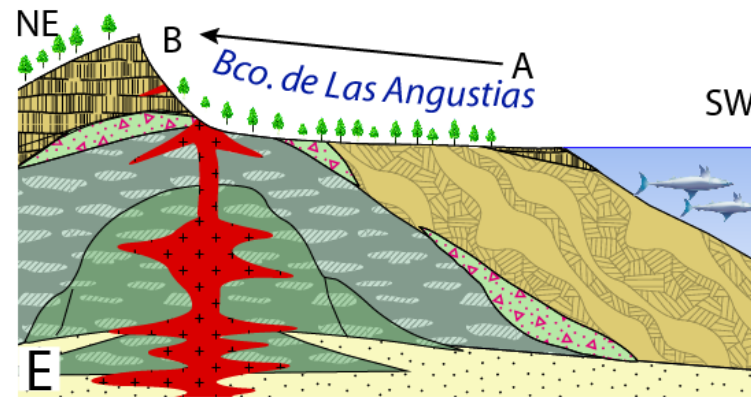
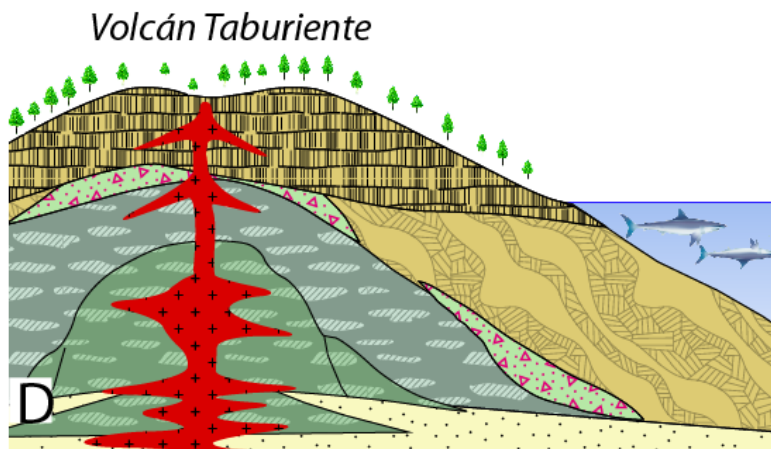
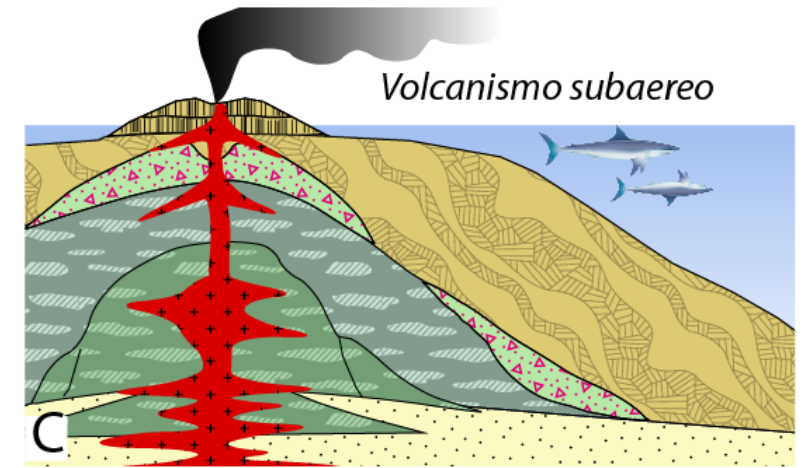
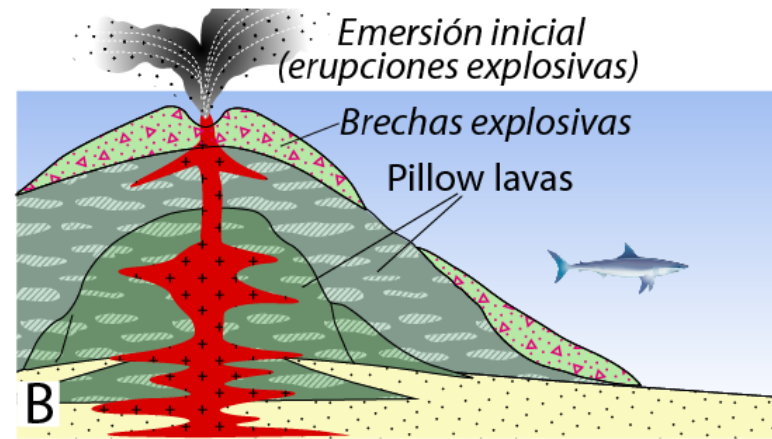
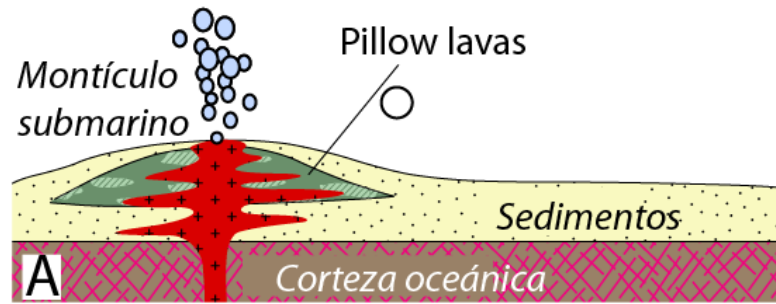

Font figures: Carracedo y Troll (2016). The Geology of the Canary Islands

La formació i evolució de l'illa

Font: Modificat i simplificat de Carracedo y Troll (2016)

Etapa submarina (entre 4 i 3 Ma). L'illa emergeix fa 1,77 Ma i es comença a desenvolupar la part nord. Aquesta part deixa de ser activa fa aproximadament uns 400 ka.

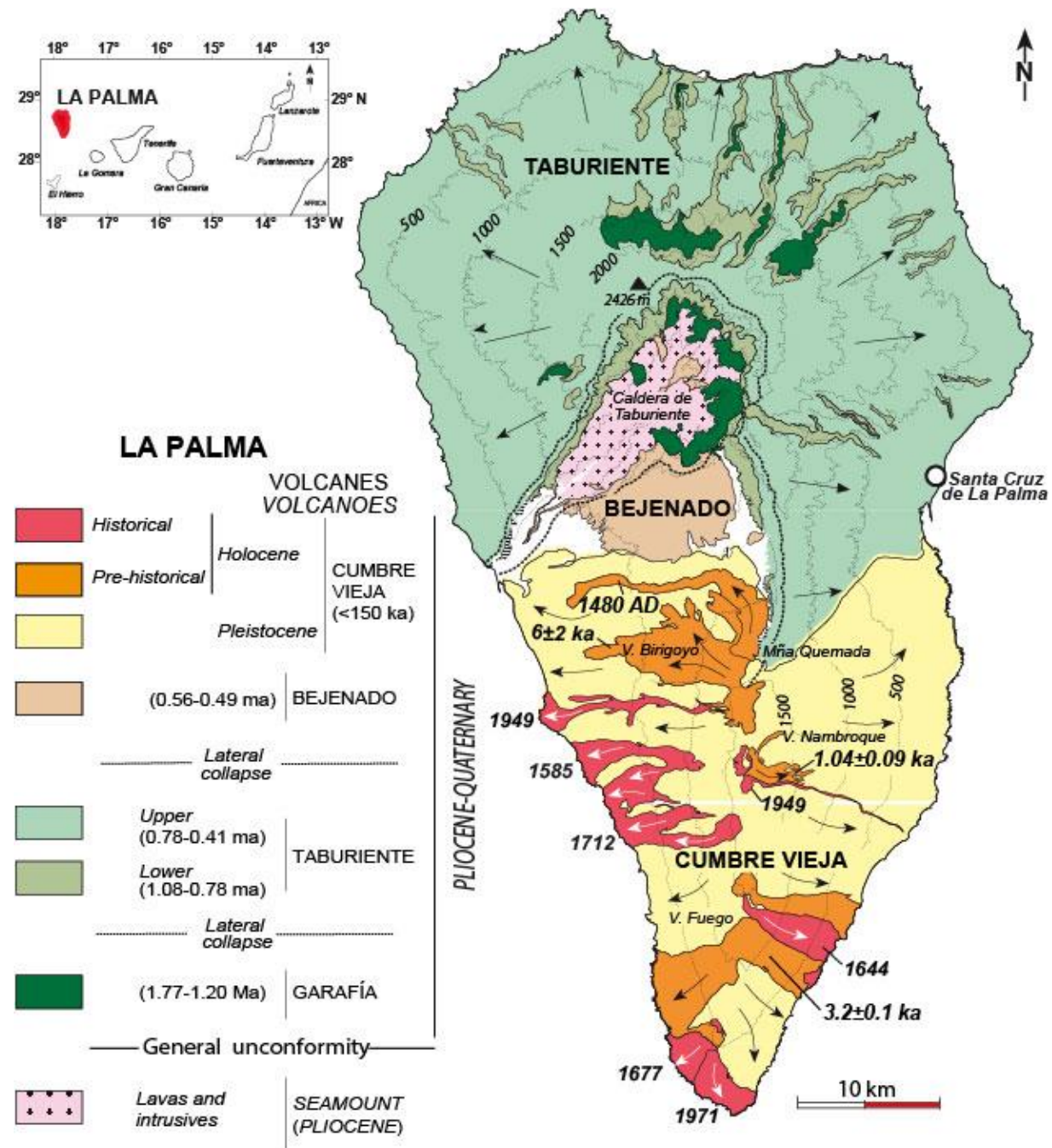
El vulcanisme recent: Cumbre Vieja

Activitat volcànica en els últims 150.000 anys

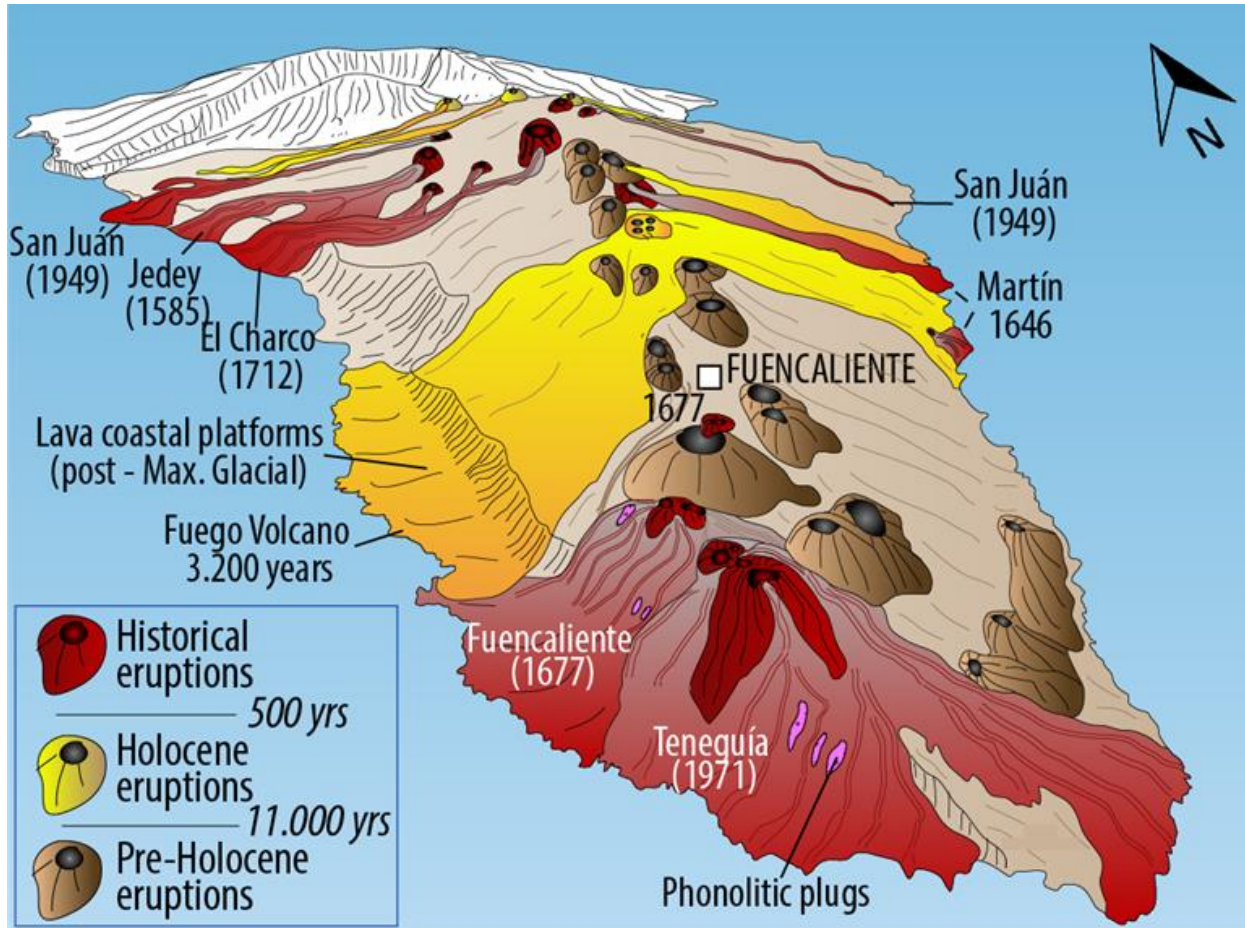
Gran estructura amb orientació N-S de 20 km llarg i 1950 m d'alçada.

Font: Modificat de Carracedo y Troll (2016)

El vulcanisme recent: Cumbre Vieja

Activitat volcànica en els últims 150.000 anys

L'erupció es va acabar el 13 de desembre de 2021

Stavros Meletlidis

Stavros Meletlidis

És l'erupció històrica més llarga de la Palma (85 dies!)

I què hi fem els i les geòlogues a La Palma?

CAMP

1. Reconeixement de la zona afectada per l'erupció (drones)
2. Mesurament de l'alçada de la columna eruptiva (teodolit)
3. Descripció de l'aflorament i mostreig de productes volcànics (laves, lapil·lis, cendres i gasos) i aigües
4. Monitorització contínua a nivell extern (recorregut de les diferents colades, temperatura materials volcànics, dinàmica eruptiva, etc.)

LABORATORI

1. Estudi petrogràfic dels materials volcànics
2. Anàlisis geoquímiques

GABINET

1. Monitorització contínua a nivell intern de la Terra (sismologia i geodèsia)
2. Posta en comú sobre l'estat de l'erupció diària amb la resta de científics
3. Redacció informes per enviar a les autoritats

I què hi fem els i les geòlogues a La Palma?

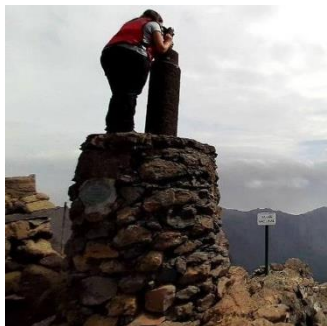
CAMP

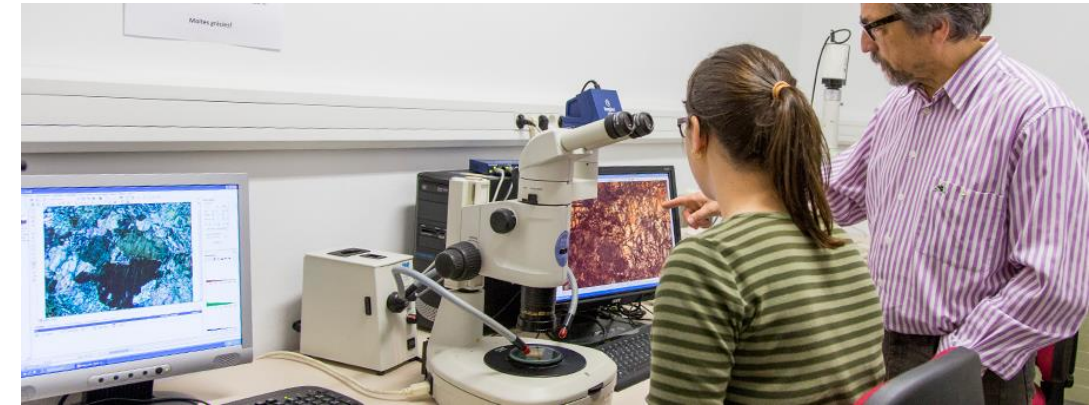
LABORATORI

GABINET

Fonts imatges. Instituto Geológico y Minero de España (IGME). Instituto geográfico Nacional (IGN); <https://www3.gobiernodecanarias.org/>.

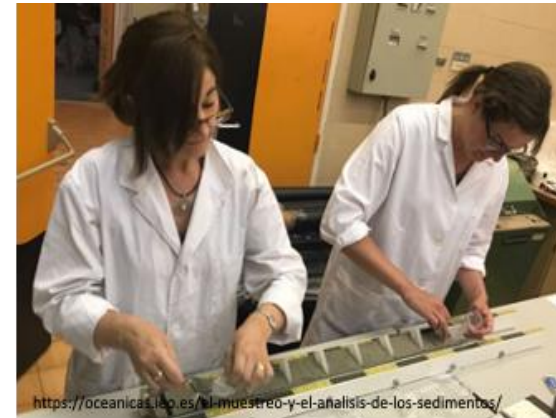

Estudiar geologia a la Facultat de Ciències de la Terra de la Universitat de Barcelona

Què més fem els i les geòlogues?

- Geologia Ambiental
- Geoquímica
- Geotècnia
- Sedimentologia
- Estratigrafia
- Geomorfologia
- Cartografia
- Recursos Minerals
- Riscos Geològics
- Geologia Marina
- Geologia Estructural
- Paleontologia
- Arqueometria
- Hidrogeologia
- Prospecció Geofísica
- Mineralogia
- Petrologia
- (...)

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat de Ciències de la Terra

Sae

Servei d'atenció a l'Estudiant
Universitat de Barcelona
www.ub.edu/sae

Moltes gràcies!

Aquest material ha estat preparat amb la col·laboració de:

Telm Bover
Oriol Vilanova
Clàudia Prieto
Marta López
Joaquín Hopfenblatt
Gia Khazaradze
Marta Guinau
Jaume Bordonau

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat de Ciències de la Terra

Sae

Servei d'atenció a l'Estudiant
Universitat de Barcelona
www.ub.edu/sae

Material adicional

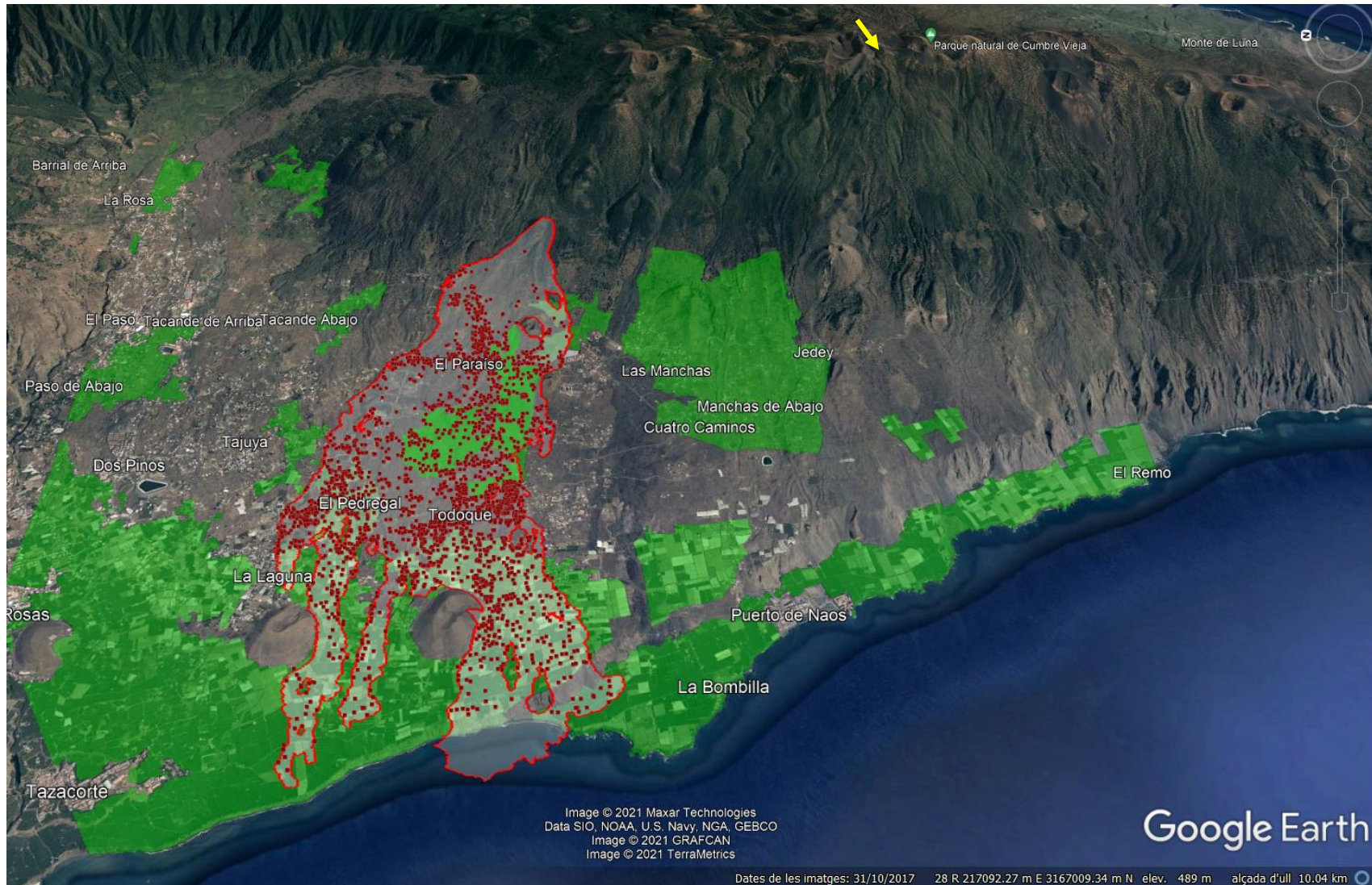
Divulgació
UB

La Facultat de Ciències de la Terra va a les escoles

<https://www.ub.edu/futurs/activitats/la-facultat-de-ciencies-de-la-terra-va-les-escoles>

Si l'erupció s'ha donat en un lloc esperat per què està generant tantes pèrdues?

Ordenació del territori

Pèrdues generades fins al 13/11/2021
(segons Copernicus)

2618 Edificacions destruïdes

1024 ha de conreu afectades

Què hagués passat si
l'erupció s'hagués produït a
partir del punt indicat amb
la fletxa groga?

Una bona gestió del territori és
cabdal per a minimitzar les
pèrdues.

Vector data produced by: RapidMapping Copernicus
<https://emergency.copernicus.eu/EMSR546>
jrc-ems-rapidmapping@ec.europa.eu
© European Union

Informació i recursos

- ✓ <https://www.ign.es/web/vlc-serie-palma>,
- ✓ <https://info.igme.es/eventos/Erupcion-volcanica-la-palma>,
- ✓ <https://emergency.copernicus.eu/mapping/list-of-components/EMSR546>, <https://volcan.lapalma.es/>
- ✓ <https://volcan.lapalma.es/pages/visor>